

חבלבלן המשוכות *Calystegia sepium* מטפס הגדל

בשולי מקווי מים (יולי 2020)

כתבה: ערגה אלוני

חבלבלן המשוכות (משפחת החבלבליים) הוא צמח קירח, מטפס, רב-שנתי המגיע לגובה של כ-3 מ' הגדל בשולי נחלים ומקווי מים (Feinbron-Dotan 1978). בקרקע יש לו קנה שורש עמוק ומתפשט. הצמח חסר קנוקנות, הוא מטפס על צמחים באמצעות העלים והגבעולים הגמישים המתפתלים ונכרכים סביב ענפי צמחים סמוכים המשמשים מאחז לגבעוליו.

העלה (5-10 ס"מ) ארוך מרוחבו, פשוט, נישא על פטוטרת ארוכה. שפתו תמימה צורתו דמוית חץ, מסורג על הגבעול. הבסיס מפורץ לשתי אונות ארוכות, בכל אונה בולטת שן. העורקים בפני העלה מרושתים ומקושרים במעגל קרוב לשולי שפת העלה. בצדו התחתון הם בולטים.

מימין: חבלבלן המשוכות מטפס על קנה מצוי. באמצע: גבעול שנכרך סביב מאחז. באמצע משמאל: העלים גדולים דמויי חץ. משמאל: צודית הפרח. צילמה ערגה אלוני ©

הפרח לבן מרשים בגודלו, בן 5 עלים מאוחים לצורת משפך. דו-מיני, נכון, קוטרו 5-7 ס"מ, אורכו כ-7 ס"מ, נישא על עוקץ ארוך (שמידע 2005). הגביע בן 5 עלים מפורדים, ירוקים, צמודים לבסיס הפרח שווים בארכם. מכוסים ע"י שתי חפיות ירוקות נגדיות וארוכות. אבקנים 5, הזירים מאורכים הלשכות ניצבות לעמוד העלי. עמוד העלי גבוה מהאבקנים, בעל 2 צלקות מעוגלות מקבילות בולטות. שחלה עילית. אברי המין מבשילים יחד. הפרח נפתח ביום, ונסגר בלילה (Feinbron-Dotan 1978), למחרת הפרח מסיים את חייו ונושר. נשארים עלי הגביע החופים על השחלה מבניהם בולט לגובה העלי. הפרח זוכה לביקורי חרקים כמו דבורים הנמשכים לצוף ולאבקה. הצוף מופרש מבלוטות המצויות בסמוך לבסיס האבקנים ומצטבר בשקעים שבתחתית צינור הכותרת. הפרי הלקט כדורי (8-12 מ"מ)

מלווה בשתי החפיות. ההלקט נפתח ב4 קשוות. מכיל 4-7 זרעים פוריים מעוגלים בצבע חום שחור. הצמח פורח ממרץ עד נובמבר ועושה זרעים פוריים הנפוצים בסביבת גידולו. הזרעים שומרים על כושר נביטה למשך שנים. הצמח עומד בתחרות עם צמחי גדות לדוגמה קנה. הוא מטפס יעיל ומצליח לייצר דורות של פרטים ששורדים בנוף מקווי מים וגדות-נחלים. יכולת הטיפוס לגובה ועמידותו בתחרותם מאפשרים לו לפרוח ולהפיץ זרעים למרות הצפיפות.

מימין: פרח חבלבלן המשוכות גדול ובולט. באמצע: הגביע ושתי החפיות. באמצע משמאל העלי והאבקנים. משמאל: הפרח מואבק ע"י דבורת בר. צילומים: ערגה אלוני ©

חבלבלן המשוכות גדל במקומות לחים בסביבת מקורות מים. מצוי בשפלה, בשרון, בירדן, בגולן ובבקעת בית צידה. תפוצתו העולמית רחבה, גדל בעיקר בארצות ממוזגות באסיה ובאירופה. בעבר השתייך החבלבלן לסוג חבלבל אך הופרד ממנו בגלל צורת צלקת העלי ובשל גודל החפיות המצויות מתחת לגביע (שמידע 2005).

גבעולים ועלים צעירים טובים למאכל, ויכולים לשמש לסלט. השורשים טובים למאכל אחרי בישולם.

ספרות:

פינברון-דוטן נ ודנין א 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

שמידע א 2005 צמחי ישראל המדריך השלם לצמחים ופרחים בא"י. הוצאת מפה.

Spohn M & R 2008 Wild flowers of Britain and Europe. A&C Black London.
p. 125.

Flora of china: www.floras.org

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2020 חבלבלין המשוכות *Calystegia sepium* מטפס הגדל בשולי מקווי
מים (יולי 2020) פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 7.

<https://www.kalanit.org.il/calystegia-sepium-07-2020>